

lum raptum : quod genus etiam in hac vita spiritales homines præ cæteris rebus diligunt, eoque perfrui concupiscunt. Ego autem cur maluerim spiritale et intellectuale dicere, quod illi fortasse animale et spiritale dixerunt, ut earundem rerum alia tantummodo nomina ponerem, jam in primis hujus libri partibus me disseuisse suffecerit. Quæ si rite pro modulo nostro disputavimus, aut spiritualis lector hæc approbabit, aut etiam ut sit spiritualis, adjuvante Spiritu sancto aliquid ex ista lectione proficiet. Sed jam universum hoc opus, quod duodecim voluminibus continetur, isto tandem fine concludimus.

FINIS TOMI CENTESIMI DUODECIMI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 88.

Hoc usurpatum est ex Virgilio, *Æneid.* VII, ubi legitur versus :
 Hic torse armatus obusto,
 Stipitis hic gravidi nodis : quod cuique repertum
 Rimaati, telum ira facit.

ANNOTATIO (2) pag. 100.

Hic itaque liber perfectus fuit sub annum 426. Nam Augustini in Mauritiam Casariensem profectio pertinet ad annum 418, ex *Epist. cix et cxcv*, n. 1. Atque apud Cæsaream, ubi se concionem illam ante octo aut amplius annos habuisse memorat, agebat S. Doctor mense septembri ejusdem anni 418. Ex *lib. de Gestis cum Emerito*.

ANNOTATIO (3) pag. 115.

Aliquot hic verba restituuntur, aliique passim redintecxii.

grantur loci ope Vaticani codicis; quod unum exemplar hujus operis manus exaratum nancisci potuimus.

ANNOTATIO (3 bis) pag. 171.

Ita eundem locum refert Hieronymus, qui Vulgatam editionem sui temporis se secutum testatur.

ANNOTATIO (4) pag. 239.

Hoc vocabulum intelliges ex lib. xxii *de Civitate Dei*, cap. xiv, ubi membra omnia esse latent in semine, et nascentes perfectionis modum, non in mole, sed in ratione jam habere docet Augustinus. « In qua ratione, » ait, uniuscujusque materię indita corporali jam quodam modo, ut ita dicam, liciatum videtur esse, quod nondum potius, imo quod latet, sed accessu temporis » erit, vel potius apparebit. »

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICÆ.

TOMI CENTESIMI QUARTI

DE DOCTRINA CHRISTIANA.

BIBLIOTHECA LATINA.

BIBLIOTHECA GALLICA.

De Doctrina Christiana, lib. iii,	Ejusdem fragmenta et analysis,
pag. 3.	tom. xxi, pag. 96.
De Doctrina Christiana, lib. iv.	Ejusdem fragmenta et analysis,
33.	tom. xxi, 96-121.
De Genesi ad Litteram imperfectus liber.	Ejusdem fragmenta et analysis,
101.	tom. xxi, 314-317
De Genesi ad Litteram, lib. xii.	Eorundem fragmenta et analysis,
201.	tom. xxi, 317-326.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECA LATINE GALLICA

Latine et Gallice scripta, quae in Bibliotheca...

ANNO 1771

Hoc vocabulum intelliges ex lib. xvi. de Civitate Dei...

INDEX

TOMI CENTESIMI DUODECIMI.

DE DOCTRINA CHRISTIANA.

LIBRI QUATUOR.

LIBER III.

Postquam egit in superiore libro de removenda signorum ignorantia, transit nunc S. Doctor ad considerationem ambiguitatis...

- Cap. 1. Summa superiorum librorum, et scopus sequentis.
ii. Ambiguitas ex verborum distinctione quomodo tollenda.
iii. Quae ratione expediatur ambiguitas ex pronuntiatione.
iv. Ambiguitas dictionis qua ratione expediatur.
v. Scripturae figuratae locutiones ad litteram accipere servitus miserabilis.

Cap. vi. Iudaeorum servitus sub signis utilibus.	11
vii. Servitus gentium sub signis inutilibus.	12
viii. Aliter Iudaei a signorum servitute liberati, aliter gentiles.	13
ix. Quis signorum servitute premitur, quis non. — Baptismus. Eucharistia.	14
x. Unde dignoscatur an figurata sit locutio. — Regula generalis. — Charitas. — Cupiditas. — Quid flagitium et quid facinus. — Utilitas. — Beneficentia.	15
xi. Regula de iis, quae sevitiam redolent, referunturque nihilominus ex persona Dei vel sanctorum.	17
xii et xiii. Regula de dictis et factis quasi flagitiosis imperitorum iudicio, quae Deo vel sanctis viris tribuuntur. — Facta iudicantur ex circumstantiis.	18
xiv. Error opinantium nullam esse iustitiam per se ipsam.	20
xv. Regula in figuratis locutionibus servanda.	21
xvi. Regula de locutionibus praeceptivis.	<i>Ibid.</i>
xvii. Alia omnibus communiter, alia singulis seorsim praeciipi.	23
xviii. Quo tempore id praecceptum vel licitum sit, considerandum.	24
xix et xx. Mali alios de suo astimant ingenio. — In quavis vivendi ratione boni sui sunt similes.	25
xxi. David, quanquam in adulterium lapsus, longe fuit a libidinosorum temperantia.	26
xxii. Regula de Scripturae locis, ubi laudantur facta quaedam bonorum hodie moribus contraria.	28
xxiii. Regula de locis, ubi magnorum virorum peccata referuntur.	29
xxiv. Ante omnia considerandum genus locutionis.	<i>Ibid.</i>
xxv. Idem verbum non idem significat ubique.	30
xxvi. Obscura ex locis aperiendorum explicanda.	32
xxvii. Eundem locum varie intelligi nihil prohibet.	<i>Ibid.</i>
xxviii. Locus incertus tutius per alios Scripturae locos quam per rationem manifestatur.	33
xxix. Troporum cognitio necessaria.	34
xxx. Regula Tichonii Donatistae expenduntur.	35
xxxi. Regula prima Tichonii.	37
xxxii. Regula secunda Tichonii.	38
xxxiii. Regula tertia Tichonii.	39
xxxiv. Regula quarta Tichonii.	40
xxxv. Regula quinta Tichonii.	44
xxxvi. Regula sexta Tichonii.	46
xxxvii. Regula septima Tichonii.	48

LIBER IV.

Hactenus de investigando Scripturae sensu, nunc demum agitur de disserendo. Et quidem rhetoricae artis precepta ad hujus libri institutum pertinere non vult Augustinus; sed tamen summa diligentia christiani oratoris partes persequitur: cui sacrarum Litterarum auctores et doctores ecclesiasticos dicendi sapientia, imo et eloquentia longe praestantissimos imitandos proponit, ex eorum scriptis elocutionis exempla in vario dicendi genere subjiciens. Postremo ipsum Ecclesiasten hortatur, ut imprimis orationi det operam; et quod verbis docet alios, id omnino vita et moribus praestet.

PROLOGUS. Qua de re agendum in hoc libro.	51
CAP. I. Rhetoricae precepta tradere non est hujus instituti.	52
II. Rhetoricae facultate christianum doctorem uti convenit.	<i>Ibid.</i>
III. Rhetoricae precepta qua aetate, quave ratione disci possunt.	53
IV. Officium doctoris christiani.	55
V. Interest magis ut sapienter dicat christianus orator, quam ut eloquentur. Unde consequi id valet.	56
VI. Sapientia juncta cum eloquentia in sacris Auctoribus.	58
VII. Pulchre docet adductis exemplis in sacris Litteris inesse germanam eloquentiam, quae sapientiae adhaeret velut inseparabilis comes.	59
VIII. Obscuritas sacrarum Auctorum licet eloquens, non imitanda a doctoribus christianis.	68
IX. Difficilia intellectu apud quos et quo modo tractanda.	69
X. Perspicuitas in dicendo studium.	70
XI. Quae conanti docere dicendum perspicue, nec tamen insuaviter.	72
XII. Oratoris est docere, delectare, flectere. Quomodo haec tria prestare debet.	73
XIII. Dicendo demum flectendi animi.	74
XIV. Dictionis suavitas pro ratione argumenti procuranda est.	75
XV. Orandi Deus doctori ecclesiastico ante concionem.	77
XVI. Docendi precepta non superfluo dantur ab homine, tametsi doctores efficiat Deus.	78
XVII. Ad docendum, delectandum et flectendum pertinet triplex dicendi genus.	80
XVIII. Ecclesiasticus orator in materia grandi semper versatur.	<i>Ibid.</i>

- CAP. VI.** Alias alio utendum dicendi genere.
- xx. Exempla ex sacris Litteris, primum dictionis submisse. — Temperate dictionis exemplum. — Grande dicendi genus quo differt a temperato. — Grandis dictionis exemplum. — Grandis dictionis exemplum. — Submisse dictionis exemplum. — Temperate dictionis exemplum. — Grandis generis exemplum. 83
- xxi. Omnis generibus dictionis varianda est. 84
- xxii. Exempla ex doctoribus ecclesiasticis. — Submisse dictionis exemplum. — Temperate dictionis exemplum. — Grandis generis exemplum. 91
- xxiii. Quomodo intermiscenda dictionis genera. 98
- xxiv. Sublime dicendi genus quid efficiat. 99
- xxv. Temperatum dicendi genus quem in finem referri decet. 100
- xxvi. In unoquoque dicendi genere intendere debet orator, ut intelligenter, libenter et obedienter audiatur. 101
- xxvii. Obedientius audiri cuius vita dictioni respondet. 103
- xxviii. Veritati potius quam verbis stulendum. — Verbis contendere quid sit. 105
- xxix. Non culpandas Ecclesiastes, qui a peritioribus sumit conscriptum eloquium, quod ad populum proferat. 107
- xxx. Conclinator praeferat orationem ad Deum. 109
- xxxi. Excusat prolixitatem libri. 110

DE GENESI AD LITTERAM.

IMPERFECTUS LIBER.

Tractatur initium Geneseos usque ad hunc versiculum 26, « Faciamus hominem ad imaginem, » etc.

- CAP. I.** Præmittitur fides catholica. — Peccatum quid? — Pena peccati quid? — Peccata naturalia. — Catholica Ecclesia unde dicitur. 111
- i. Modi exponendæ Legis. — Historia. — Allegoria. — Analogia. — Etiologia. 113
- ii. Expōnitur versiculus 4 Geneseos. 114
- iii. Tractantur versiculi 2 et 3 Geneseos. — Abyssus. — Elementa quatuor. — Similitudines de Spiritu super aquas. — Elementa quatuor. 117
- iv. De versiculis 2 et 4 Geneseos. — Lux triplex, æthereæ, sensuæ et rationalis. — Lux quid. 123
- v. Tractatur prima pars versiculi 5 Geneseos. — Nomen unde dicitur. 128

- CAP. VI.** De altera parte versiculi 5 Geneseos. 130
- viii et ix. Explicatur versiculus 6 Geneseos. — Saturnus planeta. — Tractatur versiculus 8 Geneseos. 131
- x. Tractantur versiculi 9 et 10 Geneseos. — Fornari quid. 134
- xi. Tractantur versiculi 11, 12 et 13 Geneseos. 136
- xii. Expeditur prima pars versiculi 14 Geneseos. 138
- xiii. De altera parte versiculi 14, et de versiculis 15, 16, 17, 18 et 19 Geneseos. — Annus magnus, quem vulgo Platonis vocant. 139
- xiv. Explicatur versiculus 20 Geneseos. 142
- xv. De eodem versiculo 20 et de versiculis 21, 22, 23 et 24 Geneseos. 146
- xvi. Tractantur versiculi 25 et 26 Geneseos. — Imago quid. — Similitudo proprie. — Palchritudo unde. — Universitas. — Mens. 149

DE GENESI AD LITTERAM.

LIBER I.

Expeditur initium Geneseos: « In principio fecit Deus cælum et terram: » usque ad versiculum 5, « Et vocavit Deus lucem » diem, etc. »

- CAP. I.** In Scriptura quid considerandum. Quidve proprie significatur versiculi 1 et 2 Geneseos. 157
- ii. De versiculo 3. Quomodo dixit Deus: *Fiat lux*, an per creaturam, an per æternum Verbum. 159
- iii. De eodem versiculo 3. Quid sit lux illa. Curve non dicitur: *Fiat cælum*, etc. sicut *Fiat lux*. Responsio prima. 161
- iv. Altera responsio ad superiorem questionem. 162
- v. Informem esse creaturam intellectualem, nisi perficiatur conversata ad divinum Verbum. — Spiritus sanctus cur super aquam ferri dicitur est, antequam narraretur dixisse Deum; *Fiat lux*. 163
- vi. De versiculo 4. Trinitas insinuat cum inchoatione; tum in perfectione creature. 165
- vii. Spiritus Dei cur dicitur est superferri super aquam. *Ibid.* 166
- viii. Dei amor in creaturas præstat eis, ut sint, et ut maneant. 166
- ix. Rursum de versiculo 3. Utrum in tempore dicitur sit: *Fiat lux*, an sine tempore. 167

- Cap. x. De versiculo 5. Quomodo dies unus peractus fuit sive in creatione, sive post creationem lucis.—Primus explicandi modus improbat. — Secundus dicendi modus difficultatibus implicatur. 169
- xi. De solis officio nota difficultas in superiore modo dicendi. 172
- xii. Alia difficultas de successione trium dierum et noctium ante solis creationem. — Congregatio aquarum quomodo facta. 173
- xiii. Aqua et terra quando creata. 175
- xiv. Ratio cur primo versiculo Geneseos subintelligatur materia informis. 176
- xv. Materia origine non tempore formam precedit. 177
- xvi. Alia ratio explicandi quomodo dies et nox facta fuerit, emissionem scilicet et contractionem lucis, non probatur. 179
- xvii. De spiritali luce difficultas, quomodo in ea sit vespera et mane, divisioque a tenebris. 180
- xviii. Quomodo Deus operatur. 182
- xix. In obscuris Scripturæ locis nihil temere asserendum. 184
- xx. Genesim cur interpretetur sententias varias proferendo, non aliquam unam asserendo. 186
- xxi. Quis fructus huiusmodi interpositionis, qua nihil temere asseritur. 187

LIBER II.

De eo quod scriptum est : « Et dixit Deus : Fiat firmamentum, etc. » usque ad versiculum 19. « Et factum est vesper, » etc. Nonnulla in fine contra Genethliacos.

- Cap. I. Firmamentum in medio aquarum quid. Aquas supra siderum celum esse quidam negant. 189
- ii. Aer terra superior. 192
- iii. Ignes superior aëre. 193
- iv. Aquæ supra celum aëreum, quod Firmamentum appellari quidam observavit. 194
- v. Aquæ supra celum etiam siderum. 195
- vi. De eo quod additum est, *Et fecit Deus, etc.* an eo declaratur Filii Dei persona. 197
- vii. De eadem re. 199
- viii. De luce cur non additum, *Et fecit Deus* : sicut solet de aliis creaturis dici. 200
- ix. De figura cœli. 203

- Cap. x. De cœli motu. 205
- xi. De versiculis 9 et 10 Geneseos. 206
- xii. De versiculis 14, 12 et 13 Geneseos. 207
- xiii. De versiculis 14, 15, etc. Geneseos. Luminaria cur die quarto condita. 208
- xiv. Quomodo luminaria sint in signa et tempora, in dies et annos. 211
- xv. Luna quis creata fuerit. 213
- xvi. An sidera æqualiter fulgeant. 215
- xvii. In Genethliacos. 217
- xviii. Difficultas de sideribus, an per spiritus regantur et alimentur. 219

LIBER III.

De versiculo 20 : « Et dixit Deus : Educant aquæ, » et de reliquis usque ad primi capituli finem.

- Cap. I. Animalium ex aquis educio prius narratur quam qua de terra; quod aqua aëri, aëre cœlo proximum elementum sit. 220
- ii. Cœlos diluvio perisse, est aërem in aquas naturam transisse. 221
- iii. De elementorum commutatione sententia. Aer in Genesis historia non prætermisus. 222
- iv. Quisque sensus ad quatuor elementa referri. 224
- v. Ut ad quatuor elementa vario se habet sentiendi vis in quinque sensibus. 225
- vi. Aëris elementum non esse prætermisum a scriptore Genesis. 226
- vii. Volatilia ex aquis non immerito dicuntur creata. 227
- viii. Reptilia animalium vivarum pisces cur appellati. 228
- ix. Quod quidam philosophi cuique elemento sua animalia tribuerunt. 230
- x. Concesso demones esse aëria animalia, nihil detrahitur Scripturæ doctenti producta fuisse ex aquis volatilia. — Venti. — Tonitrua. — Nubes. — Pluvia. — Serenitas. 231
- xi. Tractantur versiculi 24 et 25. De variis animantium generibus creatis de terra. 233
- xii. Quid, *Secundum genus*, quod de quibusdam creaturis, non de homine dicitur. 235
- xiii. Benedictio cur solis æqualibus sicut homini impertita. — Officium gignendi. 237
- xiv. De insectorum creatione. 238
- xv. De creatione animalium venenatorum. 239
- xvi. Bestiæ invicem nocentes cur creatæ. 240

Cap. xvii. Serpulus de corporibus mortuorum devoratis.	241
xviii. Spina et tribuli lignaque infructuosae cur et quando creata.	242
xix. De versiculis 26 et 27, etc. Cur in solius hominis creatione dictum, <i>Faciamus, etc.</i>	243
xx. In quo hono factus sit ad imaginem Dei. Curve de hominis creatione non dicitur: <i>Et sic est factum.</i>	245
xxi. De hominis immortalitate difficultas ex cibo ipsi praestito.	247
xxii. Opinio quorundam, animae creationem signari his verbis, <i>Et fecit, etc.</i> ; corporis vero istis, <i>Et finxit Deus, etc.</i>	248
xxiii. Quo spectet illud versiculi 30: <i>Et sic est factum.</i>	249
xxiv. Cur de homine non singularim, uti de ceteris, dictum sit: <i>Vidit Deus quia bonum est.</i>	250

LIBER IV.

Tractatur initium secundi capitis Geneseos. Postquam nonnulla de senarii numeri perfectione, movetur quaestio rursus circa versiculum 5, cap. 1, quomodo scilicet, creata luce, facta sit vespера et factum mane, siquae dies numerati usque ad sextum et septimum.

Cap. i. Dies sex quomodo accipiendi.	253
ii. De senarii numeri perfectione.	257
iii. De eo quod scriptum in capite xi, 21 Sapientiae: <i>Omnia in mensura, et numero, etc.</i>	258
iv. In Deo esse mensuram sine mensura, numerum sine numero, et pondus sine pondere. — Trinitas.	260
v. In Deo ipso extat ratio mensurae, numeri et ponderis ad quam disposita sunt omnia.	261
vi. Ubi cerebatur Deus unde omnia disponerent.	262
vii. Senarii numeri perfectionem quomodo erriamus.	263
viii. Quies Dei in die septimo ut intelligenda.	264
ix. Quo sensu Deus requiescere dicitur. — Tristitia laudabilis.	265
x. Quaestio an ipse Deus proprie requiescere poterit.	267
xi. Quomodo utrumque constat, Deum in die septimo requiesvisse, et nunc usque operari.	268
xii. Alia ratio conciliandi Scripturam de requio et de continua operatione Dei.	269
xiii. De sabbati observatione. — Sabbatum christianum.	271
xiv. Cur Deus sanctificaverit diem quietis suae.	272
xv. Solvitur quaestio superius proposita.	273

Cap. xvi. Dei requies ab operibus suis in septimo die.	274
xvii. Quies nostra in Deo.	275
xviii. Septimus dies cur mane haberit, non ad vespера.	276
xix. Alia ratio qua intelligitur septimus dies habuisse mane sine vespера.	279
xx. Dies septimus an creatus.	280
xxi. De luce quae ante luminaria fuit ad vicissitudinem diei et noctis.	283
xxii. Lux spiritalis quomodo diei et noctis vicissitudinem exhibuisse intelligitur.	284
xxiii. Cognitio rerum in Verbo Dei, et in se ipsis.	285
xxiv. Scientia Angelorum.	286
xxv. Cur sex diebus non addatur nox.	287
xxvi. Numerus dierum quomodo accipiendus.	<i>Ibid.</i>
xxvii. Usitati dies hebdomadae longe disparates septem diebus Geneseos.	289
xxviii. Interpretatio data de luce et die spiritali non existimetur impropria et figurata.	<i>Ibid.</i>
xxix. In angelica cognitione dies, vespера et mane.	291
xxx. Nihil ignobilius angelica scientia, licet in hac sit vespера et mane.	<i>Ibid.</i>
xxxi. Initio creationis rerum quomodo non simul dies, vespера et mane in angelica cognitione.	292
xxxii. Si tunc ista omnia simul in Angelorum scientia, saltem non sino quodam ordine fuerunt.	293
xxxiii. An simul omnia, an per intervalla dierum condita fuerint.	295
xxxiv. Omnia et simul facta, et nihilominus per sex dies facta.	297
xxxv. Conclusio de diebus Geneseos.	300

LIBER V.

De eo quod scriptum est in capite ii Geneseos: «Hic est Liber a creatura caeli, etc.» usque ad illud: «Fons autem ascensus debat de terra, etc.»

Cap. i. Sex vel septem Genesis dies unius diei repetitione numerari potuisse.	301
ii. Viride agri cur additum.	303
iii. Ex narrationis ordine intelligitur omnia simul creata fuisse.	304
iv. Cur fenum antequam exoriret factum fuisse dicitur.	306

Cap. v. Ordo creationis rerum per sex dies, non intervallis temporum, sed connexione causarum.	300
vi. De versiculo 5 capitis II Geneseos, ubi sic legitur: <i>Non enim pulverem, etc.</i> An inde intelligendum omnia simul creata esse.	313
vii. De fonte qui rigabat totam terram. — Semina rerum.	314
viii. Qua Scriptura reticet, quatenus conjectando proferre juvat.	316
ix. Difficultas de fonte terram universam irrigante.	317
x. Fons ille terram totam rigans ut intelligendus.	317
xi. Rerum creationem primam factam esse sine temporis mora: administrationem non ita.	319
xii. Opera Dei sub triplici consideratione.	320
xiii. Omnia antequam fierent, in Sapientia Dei.	321
xiv. Illud ex Joanne, <i>Quod factum est, etc.</i> , quomodo distinguendum.	322
xv. Omnia qualis vita sunt in Deo.	323
xvi. Deum facilius mente percipimus quam creaturas.	324
xvii. Ante secula, a seculo, in seculo.	325
xviii. Creaturæ plures nobis ignote. Qua ratione a Deo et ab Angelis nascuntur. — Cognitio matutina et vespertina.	326
xix. Angeli Dei muniti mysterium regni celorum noverunt a seculis.	327
xx. Deum adhuc operari.	329
xxi. Omnia gubernari divina providentia.	330
xxii. Argumenta divins providentiæ.	331
xxiii. Quomodo Deus omnia simul creaverit, et nunc usque operetur.	333

LIBER VI.

In illud versiculi 7 capitis II Geneseos: «Et finxit Deus hominem a pulverem de terra, etc.» quomodo seu quando de limo formatus homo inquiritur: tum dilata tantisper consideratione animæ, dicitur de corpore Adami.

Cap. I. An istud, <i>Et finxit Deus, etc.</i> de prima hominis formatione facta die sexto, an de altera posteriori et per temporis moram facta intelligendum.	336
ii. Res exploratur ex contextu Scripture capitis I, 26.	337
iii. Eadem questio ex aliis locis Scripture discutitur.	338

Cap. IV. Idem expenditur argumentum.	340
v. De eadem re.	341
vi. Sententiam suam liquidius explicat; ne male intelligatur.	343
vii. Dicit non posse animas prius creatas quam corpora.	345
viii. Difficultas de voce Dei ad hominem sexto die directæ.	347
ix. Jeremias quomodo Deus notus antequam formatus. — Merita nondum natorum.	348
x. Res variis modis existentes.	349
xi. Opera creationis die sexto quomodo et jam consummata et adhuc inchoata.	350
xii. Corpus hominis an singulari modo a Deo formatum.	352
xiii. Qua setate aut statura conditus fuerit Adam.	354
xiv. Rationes causales mundo primum indite, cujus generis fuerint.	356
xv. Primus homo non aliter quam primordiales causæ haberent, formatus fuit.	357
xvi. In rei natura est, ut quid esse possit; ut futurum sit, non nisi in Dei voluntate.	358
xvii. Ex futuris quænam vere futura.	359
xviii. Colligitur Adamum non formatum fuisse contra quam erat in primordialibus causis institutum.	360
xix. Adamo non spiritale sed animale corpus a Deo formatum esse.	361
xx. Difficultas contra superiorem sententiam. — Opinio corpus Adami prius animale, postea spiritale factum fuisse in paradiso.	362
xxi. Exploditur opinio præcedens.	363
xxii. Adamum peccato mortem animæ, non corporis meruisse, quidam non recte arbitrantur.	364
xxiii. In eos qui dicunt Adæ corpus ex animali spiritale factum in paradiso.	365
xxiv. In renovatione quomodo id recipimus, quod Adam perdidit. <i>Ibid.</i>	366
xxv. Adæ corpus mortale simul et immortalæ.	366
xxvi. Corpus Adæ et nostrum diversa.	367
xxvii. Quomodo mente et corpore ad id renovamur, quod Adam perdidit.	368
xxviii. Adam licet spiritualis mente, corpore fuit animalis etiam in paradiso.	369
xxix. De anima tractandum in sequenti libro.	371

LIBER VII.

In quo illud Genesis 11, 7: « Et flavit in faciem ejus flatum vi-
tae, etc. » illustratur uberrima tractatione de anima.

- CAP. I. De anima tractatio suscipitur. 371
 n. Animam non esse ejusdem naturae cum Deo ex proposito Scrip-
 turæ loco arguitur. 373
 m. Urgetur idem argumentum. 373
 iv. Deum sufflando non fecisse de se ipso animam, nec de ele-
 mentis. 374
 v. An anima ex nihilo. 375
 vi. An ut corporis, ita et anima processerit aliqua materies. 376
 vii. Dicitur non posse qualis fuisset illa materies animæ. 377
 viii. Beatam fuisse materiem illam admitti non potest. 378
 ix. Neque illam materiem esse quamdam irrationalem animam. 379
 x. Ex morum similitudine non efficitur ut anima hominis in pecus
 transeat. 381
 xi. Fictitiæ quarundam animarum transmigrations. — Mani-
 chaorum deterior quam philosophorum opinio. 382
 xii. Anima non est ex corporeo elemento. 383
 XIII et XIV. Medicorum sententiæ de corpore humano. — Animam non
 esse ex elementis. 384
 xv. Anima incorporea. 385
 xvi. Cur dictum sit: *Factus est homo in animam vivam.* 386
 xvii. In faciem hominis cur dicitur Deum sufflasse. 387
 xviii. Tres ventriculi cerebri. *Ibid.* 388
 xix. Animæ præstantia supra res corporeas. 389
 xx. Aliud animæ aliud organa corporis. 390
 xxi. Anima neque ullo ex corpore, neque ullum corpus est. 390
 xxii. An casualis ratio animæ fuerit condita in diebus Genesios. 392
 xxiii. An illa casualis ratio animæ fuerit inserta in angelica natura. 394
 xxiv. Anima an creata sit prius quam corpori inserta. 395
 xxv. Anima si extra corpus existebat, an suo tempore ad corpus
 venerit. 396
 xxvi. Anima si proprio nutu corpori inserta, non fuit præscia fu-
 turi. — Liberum arbitrium. 397
 xxvii. Animam naturali appetitu ferri in corpus. 398
 xxviii. Difficultates, cum dicitur animam Adæ non prius creatam quam
 ejus corpori inspiratam fuisse. 399

LIBER VIII.

De eo quod legitur in capite 11, 8 Genesios: « Et plantavit Deus
 paradysum in Eden, etc. » usque ad illud: « De ligno autem
 cognoscendi bonum et malum non manducabitis de illo, etc. »

- CAP. I. Paradysus in Eden plantatus et proprie et figurate accipiendus. 403
 n. Genesim alias contra Manichæos cur secundum allegoriam ex-
 posuerit. 406
 m. Tractantur versiculi 8 et 9 Genesios n. 407
 iv. De altera parte versiculi 9. Lignum vite et verè creatum esse,
 et sapientiam figurasse. 409
 v. De eodem ligno vite, ipsum et figuram et nihilominus rem veram
 fuisse. 411
 vi. Lignum scientiæ boni et mali arbor vera et innoxia. — Obedi-
 entia. — Inobedientia. 413
 vii. De versiculis 10, 11, 13 et 14 Genesios n. Illic accipienda
 esse vera flumina. — Tiberis prius albus. Nilus qui prius
 Goon. Ganges qui prius Phison. 414
 viii. De versiculo 15 Genesios n. An homo positus in paradiso ut
 agriculturæ operam daret. 416
 ix. Agriculturæ opus allegorice. 417
 x. Quid sit: *Ut operaretur et custodiret.* 419
 xi. Cur hic addita dictio, *Dominus.* — Dominus verus. 422
 xii. Hominem non posse quidquam boni agere sine Deo. — Dis-
 cessus a Deo. 423
 xiii. Cur homo prohibitus a ligno scientiæ boni et mali. — In-
 obedientia. 425
 xiv. Ex divini præcepti contemptu experientia mali. 427
 xv. Lignum scientiæ boni et mali cur sic appellatum. 429
 xvi. Hominem ante mali experimentum potuisse intelligere quid
 esset malum. 430
 xvii. An utrique Adamo et Eve datum sit præceptum. 432
 xviii. Quomodo Deus locutus sit homini. 433
 xix. Ut intelligatur operatio Dei in creaturis, quid imprimis de ipso
 sentiendum. *Ibid.*
 xx. Creatura corporalis loco et tempore, spiritalis tempore tan-
 tum, Creator ipse neutro modo mutabilis. 434
 xxi. Quomodo Deus immotus moveat creaturas, exemplo animæ
 deprehendi. 435

CAP. XXII. Quomodo Deus moveat, quomodo anima.	437
XXIII. Deus semper quietus, omnia tamen agens.	438
XXIV. Quoniam beatis Angelis subdita creatura.	439
XXV. Natura universitatis, partesque ejus quomodo a Deo administrantur.	440
XXVI. Deus semper idem et immotus administrat omnia.	441
XXVII. Quomodo locutus sit Deus Adæ, ex dictis colligitur.	442

LIBER IX.

De eo quod legitur in capite II, 18 Genesios: « Et dixit Dominus » Deus: Non est bonum hominem esse solum, etc. » usque ad illud: « Et erunt duo in carne una. »

CAP. I. Cor dictum sit; <i>Et finxit Deus adiac de terra, etc.</i>	443
II. Quomodo id locutus sit Deus: <i>Non est bonum, etc.</i>	447
III. Mulier in adiutorium propter sobolem facta.	448
IV. Quare non cohererent primi parentes in paradiso.	450
V. Mulier facta in adiutorium non alia quam sobolis causa.	<i>Ibid.</i>
VI. Filiorum successio qualis si Adam non peccasset.	451
VII. Mulier pariendi causa. Unde laudabilis virginitas et nuptiæ. — Matrimonii triplex bonum. — Liber de bono conjugali.	453
VIII. Fuga vitiorum in contraria.	454
IX. Mulier propter gignendos filios, etiamsi ex peccato non fuisset necessitas moriendi.	455
X. Libidinis morbus ex peccato.	456
XI. Feminæ sexus conformatus propter sobolem, non tamen cum libidine, nisi homo peccasset, procreandam.	458
XII. Animalia vere adducta esse ad Adam, ut is nomina imponeret: sed hæc re gesta aliquid figurari.	459
XIII. Formatio mulieris eo modo quo narratur facta est, ut quæpiam præannuntiaretur.	462
XIV. Quomodo animalia adducta ad Adam.	463
XV. Formatio mulieris non per alium quam Deum.	465
XVI. Tarditas ingenii humani non assequitur opera Dei.	467
XVII. Mulieris formandæ ratio animi hominis causali conditione ad sextum diem pertinere præxtabat.	469
XVIII. Mulieris formandæ ratio sic præexistebat, uti erat mysterio conveniens.	471
XIX. Extasis Adæ.	472

LIBER X.

In quo tractatur de animarum origine.

CAP. I. Animam mulieris ex anima viri factam esse quorundam opinio.	474
II. Quid in superioribus libris investigatum circa originem animæ.	476
III. Originis animarum triplex modus.	477
IV. De animæ natura et origine quid certum.	479
V. Anima nec ex Angelis, nec ex elementis, nec ex Dei substantia.	484
VI. Opiniones de anima dum ad Scripturæ testimonia expenduntur.	482
VII. Utri opinioni favcat illud: <i>Sortitus sum animam bonam.</i>	483
VIII. Neutri sententiæ adversari illud Psalmi ciii, 29: <i>Auferes spiritum eorum, etc.</i>	484
IX. Item illud: <i>Et convertatur, etc.</i> inter utramque opinionem consistere.	486
X. Questio de anima non facile solvitur ex Scripturis.	487
XI. An utriusque sententiæ possit accommodari illud: <i>Per unam hominem, etc.</i> — Baptismus infantum.	488
XII. Carnalis concupiscentiæ causam non in carne sola, sed etiam in anima esse.	490
XIII et XIV. Illa sententiæ de concupiscentiâ carnis, quam sit expedita. — Peccata peiorum. — Argumentum pro opinione animarum ex traduce desumptum ex reatu et baptismo parvulorum, discutitur.	492
XV. Idem argumentum penitus examinatur.	495
XVI. De eodem argumento.	496
XVII. Testimonium ex his Sapientiæ verbis: <i>Puer autem eram ingenitus, etc.</i> in utramque partem tractatur.	498
XVIII. De anima Christi, an possit in ipsum convenire illa Sapientiæ verba: <i>Puer autem ingenitus eram, etc.</i>	501
XIX. Anima Christi non fuit in lumbis Abraham; ideoque non ex traduce.	502
XX. Ad argumentum nunc allatum quid respondendum pro defendentibus animarum traducem.	503
XXI. Christum, si in Abrahamo secundum animam fuisset, non potuisse non decimari.	506
XXII. Utrique opinioni de animæ origine accommodatur locus.	507

- CAP. XXII. Ex duabus de anima sententiis quam præponderet. Consuetudo Ecclesie in baptismo parvulorum. 508
 XXIV. Quid cavendum his qui opinantur animas esse ex traduce. 509
 XXV. Tertulliani error de anima. 510
 XXVI. De animæ incrementis quid Tertulliano visum. 512

LIBER XI.

In illud Genesios II, 25: « Et erant nudi, etc. » Et in totum caput tertium, cujus illustrandi causa dicitur de conditione et casu diaboli.

- CAP. I. Recitato textu Genesios, explicatur versiculus 25 capitis secundi; recitaturque et explicatur caput tertium. 514
 II. Serpentis sapientia qualis, et unde. 517
 III. Diabolus nominis per serpentem tentare permissus. 518
 IV. Tentatio hominis quare permessa. 519
 V. Homo tentatore dejectus, quia superbus. 520
 VI. Cur Deus permiserit hominem tentari. 521
 VII. Cur homo non talis creatus qui nollet unquam peccare. 522
 VIII. Quare creati qui presciebant futuri mali. 523
 IX. De eodem difficultate. 524
 X. Malorum voluntatem in bonum convertere potest Deus: quare non faciat. 525
 XI. Malorum penis non indiget Deus, sed ex is consulit bonorum salutem. 526
 XII. Cur tentatio per serpentem fieri permissa. 527
 XIII. In Manicheos qui diabolum in creaturis Dei censerit nolunt. 528
 XIV. Causa ruine angelice. — Superbia, invisibilis. 529
 XV. Superbia et amor privatus fontes malorum. — Amores duo. — Civitates dua. — Opus de Civitate Dei pollicetur. 530
 XVI. Diabolus quondam lapsus sit. 532
 XVII. An beatus fuerit diabolus ante peccatum. 533
 XVIII. Homo ante peccatum quomodo beatus fuerit. 534
 XIX. Angelorum conditio. 535
 XX. Opinio de diabolo creato in malitia. 536
 XXI. Refellitur hæc opinio. 537
 XXII. Opiniones ejus fundamenta convelluntur. 538
 XXIII. Ut intelligendum est diabolum in veritate nunquam stetit. 539
 XXIV. De corpore mystico diaboli intelligendum esse illud: Quo-

- modo cecidit Lucifer, etc. — Corpus Christi. — Corpus diaboli. 540
 CAP. XXV. De eodem corpore diaboli dictum esse illud: Tu es signaculum, etc. — Paradisus Ecclesie. 541
 XXVI. Conclusio de diaboli conditione et lapsu. 543
 XXVII. De tentatione diaboli per serpentem. 544
 XXVIII. An serpens verba prolata intellexerit. 545
 XXIX. Serpens cur dictus prudensissimus. 546
 XXX. Colloquium serpentis cum muliere. — Oblivio præcepti Domini. 547
 XXXI. Ad quid aperti oculi Adami et Evæ. 548
 XXXII. Mortalitatatis et libidinis brigo. — Ficulnea succinctoria. 550
 XXXIII. Vox Dei ambulantis in paradiso. 551
 XXXIV. Adam ob nuditatem sese abscondens interrogatur a Deo. — Nuditatis carnalis. 553
 XXXV. Excusationes Adami et Evæ. 554
 XXXVI. Maledictio serpentis. 556
 XXXVII. Pena mulieris. — Dominium mariti. 557
 XXXVIII. Pena Adami et nomen mulieri impositum. 558
 XXXIX. Tunice pelliceæ. — Exprobratio superbi mulieris. 559
 XL. Expulsio et paradiso. — Excommunicatio. 560
 XLI. Opiones de hominis peccato, quale fuerit. — Cæremoniæ nuptiale. 561
 XLII. An Adam crediderit serpenti, quare ratione ad peccandum inductus sit. — Salomonis idololatria. 562

LIBER XII.

In quo de paradiso et tertio celo quo raptus est Paulus, deque multiplici visionum genere disputatur.

- CAP. I. De paradiso locus Apostoli examinandus. 565
 II. Apostolum potuisse necire an extra corpus paradisum viderit, si vidit in extasi. 567
 III. Apostolus certus se vidisse tertium celum, incertus quomodo viderit. 568
 IV. Vere tertium celum fuisse illud quo raptus est Apostolus. — Difficultas quomodo Apostolus certus sit de celo viso, et incertus de modo quo visum fuit. 570
 V. Eadem difficultas enodatur. 572
 VI. Visionum genera tria. 573

- Cap. vii. Genera visionum, corporale, spiritale, intellectuale. — Corporeale propriè et translate. — Spiritale pluribus modis. 575
- viii. Unde spiritale dicitur visionum genus secundum. 577
- ix. Prophetiam ad mentem pertinere. 578
- x. Intellectuale genus visionis. 579
- xi. Corporalem visionem referri ad spiritalem, hanc vero ad intellectualem. 580
- xii. Corporalis et spiritalis visio. 583
- xiii. An insit in anima vis divinationis. 583
- xiv. Intellectualis visio non fallit. In aliis falli non semper est periculosum. 586
- xv. Somnia venerea sine peccato contingere. 588
- xvi. Corporalium similitudines a spiritu in se ipso formari. 589
- xvii. Similitudines animo expressæ unde innotescent demonibus. Visiones quædam miræ. — Phrenetici. — Puer ægrotans. 590
- xviii. De visionum causis. 594
- xix. Unde nascantur visiones. 595
- xx. Visa quæ a corpore occasionem habent, non tamen exhiberi a corpore. 597
- xxi. Visa corporalibus similia in quæ anima rapitur, non ideo esse nature diversæ. 599
- xxii. Quomodo contingant visa illa, ex quibus divinationes occulto instinctu seu casu factæ. 600
- xxiii. Spiritalem naturam, ubi tam multis causis similitudines corporalium formentur in nobis existere. 602
- xxiv. Visionem intellectualem spiritali spiritalem corporali præstare. 604
- xxv. Solam intellectualem visionem non fallere. 606
- xxvi. Raptus animæ duplex spiritali visione et intellectuali. 607
- xxvii. Quo genere visionis Deus a Moysè visus. 609
- xxviii. Tertium cælum et paradysum, de quo Apostolus, posse intelligi tertium genus visionis. 611
- xxix. An ut plures cæli, ita in spiritali et intellectuali visione plures gradus. 612
- xxx. In spiritali genere visionis, alia visionis, alia visa quasi divina, alia humana. 613
- xxxi. An intellectuali visione alia sunt quæ in anima videntur, aliud lumen quo ipsa illustratur. — Lumen animæ Deus. 614
- xxxii. Anima corpore exuta, quo feratur. 615
- xxxiii. De inferis questio. — Animum esse incorporæam. — Sinus Abrahæ. 617

- Cap. xxxiv. De paradiso et tertio cælo quo raptus est Paulus. 619
- xxxv. Resurrectio corporum ad perfectam leantitudinem animæ cur sit necessaria. 621
- xxxvi. Tria visionum genera quomodo erunt in beatis. 622
- xxxvii. Sententia quorundam de tertio cælo. 623
- ANNOTATIONES. 625
- CONCORDANTIA bibliothecæ latinæ cum gallicæ. 627

